

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ АГРАРІЇВ В НЕМОВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

4. Spirina, T.P. (2014). Formuvannia etychnykh zasad profesiinoi diialnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Formation of Ethical Foundations of Professional Activities of Future Social Workers]. *Bulletin of Luhansk National University named after Taras Shevchenko. Pedagogical Sciences*. No. 4. pp. 148–155. [in Ukrainian].

5. Karpenko, O.H. & Romanova N.F. (2015). Teoriia ta praktyka sotsialnoi roboty [Theory and Practice of Social Work]. *Textbook for Higher Education Students*. Kyiv, 402 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024

УДК 378.016:81'243:[378.147:63](477)
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.316400>

Марина Андрєєва, викладач кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ АГРАРІЇВ В НЕМОВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні аспекти навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти України. Проаналізовано науково-педагогічну літературу та визначено ключові положення, на основі яких будується професійно-орієнтоване навчання. Особлива увага приділяється методиці викладання, яка враховує специфіку аграрної сфери та потреби сучасних фахівців. Визначено чинники, що ускладнюють навчальний процес, та запропоновано шляхи їх подолання. Акцентовано на важливості іншомовного спілкування у професійній діяльності аграріїв, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Ключові слова: іноземна мова; аграрні заклади вищої освіти; методика викладання; чинники ускладнення навчання; іншомовне спілкування; конкурентоспроможність; професійна діяльність; ринок праці.

Лім. 12.

Maryna Andrieieva, Lecturer of the Ukrainian and Foreign Languages Department,
Vinnytsia National Agrarian University

THE MAIN ASPECTS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO AGRARIANS IN NON- LINGUISTIC HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

The changes that have occurred throughout the world, the increasing role of science, the formation of international scientific space, the expansion of international relations, the development of the media associated with the expansion of communication opportunities, as well as the transition to the personal paradigm as a higher degree of integrity in cognition and design of educational processes, created the prerequisites for changing the situation in teaching foreign languages at the university.

Learning foreign languages nowadays is a necessary process for every person. Learning a foreign language can be looked at in different ways. For some, this process seems very difficult, and learning to speak a foreign language fluently is an unattainable goal. In general, learning a foreign language as a non-native one is a multifaceted process that requires focused thinking, sustained attention, and strong-willed efforts on oneself.

The article reveals the actual problems of professional training of agrarians in the context of reforming the higher education system. The scientific and pedagogical literature was analyzed and the theoretical aspects of foreign language learning in agricultural institutions of higher education in Ukraine were considered. The main provisions on the basis of which foreign language learning is built are highlighted; the definition of the term “professionally oriented education” and the specifics of foreign language education in non-language institutions of higher education are revealed. Attention is paid to the factors that make working with students difficult; attention is focused on the methodology of teaching a foreign language, which is especially relevant in connection with the growing role of foreign language communication in the professional activity of modern agricultural specialists.

Keywords: foreign language; professionally oriented training; content and teaching methods; specialist; higher educational institution.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції України до світового економічного простору, зростає потреба у висококваліфікованих фахівцях аграрної сфери, які володіють іноземними мовами. Однак навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти стикається з низкою проблем. Серед них: недостатня мотивація студентів, обмеженість навчальних ресурсів, відсутність спеціалізованих прог-

рам, що враховують специфіку аграрної галузі, та недостатня підготовка викладачів до викладання професійно-орієнтованих курсів. Усунення цих проблем є ключовим для підвищення якості освіти та конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення іноземних мов було досліджено багатьма науковцями з позицій, включаючи лінгвістичний,

психологічний, педагогічний та соціальний аспекти.

В Україні багато науковців зробили значний внесок у дослідження вивчення іноземних мов у закладах вищої освіти. Їхні роботи охоплюють різні аспекти цієї проблематики, такі як методологія викладання, міжкультурна комунікація, інноваційні технології та психолого-педагогічні підходи до навчання. Л. Скалюк, С. Ніколаско, Л. Ваховська, О. Беляєв студіювали питання формування професійно-орієнтованих мовних компетенцій, використання мультимедійних засобів та дистанційного навчання; з'ясували, як навчати студентів не лише мови, а й культурних аспектів, що сприяють розвитку міжкультурної компетентності; аналізувати впровадження електронного навчання (e-learning) та мобільних додатків для навчання мов; виявляли ефективність онлайн-платформ і віртуальних навчальних середовищ для студентів закладів вищої освіти.

Останні дослідження з теми навчання іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти України висвітлюють кілька ключових аспектів:

1. Професійно-орієнтоване навчання: Дослідження підкреслюють важливість адаптації навчальних програм до специфіки аграрної галузі. Це дозволяє студентам ефективніше застосовувати знання іноземної мови у професійній діяльності. Наприклад, використання спеціалізованої термінології та контексту аграрної сфери значно підвищує рівень підготовки майбутніх фахівців.

2. Методика викладання: Використання сучасних методів навчання, таких як інтерактивні технології, проєктне навчання та міждисциплінарний підхід, сприяє підвищенню мотивації студентів та удосконаленню їхніх мовних навичок. Дослідження показують, що такі методи допомагають студентам краще засвоювати матеріал та застосовувати його на практиці.

3. Чинники ускладнення навчання: Визначено основні проблеми, з якими стикаються викладачі та студенти, зокрема, недостатня мотивація, обмеженість навчальних ресурсів та відсутність спеціалізованих програм. Дослідження пропонують шляхи подолання цих проблем, такі як розробка нових навчальних матеріалів, а також підвищення кваліфікації викладачів.

4. Іншомовне спілкування: Акцент на важливості іншомовного спілкування у професійній діяльності аграріїв. Дослідження показують, що володіння іноземною мовою підвищує конкурентоспроможність випускників на ринку праці та сприяє їхньому професійному зростанню.

5. Інноваційні підходи: Впровадження нових інформаційних і педагогічних технологій, які сприяють вдосконаленню організації самостійної роботи студентів та підвищенню якості навчання.

Дослідження показують, що використання таких технологій допомагає студентам краще засвоювати матеріал та застосовувати його на практиці.

Ці наукові розробки підкреслюють необхідність постійного вдосконалення методик викладання та адаптації навчальних програм до сучасних вимог аграрної галузі.

Метою статті є висвітлення теоретичних особливостей вивчення іноземної мови в немовних закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Викладачі іноземної мови у немовних закладах вищої освіти мають важливе завдання – підготувати фахівців, які добре володіють іноземною мовою за короткий час. Для цього вони повинні поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання, щоб студенти могли ефективно спілкуватися та отримувати інформацію з оригінальних джерел. Наукові публікації засвідчують, що гуманітарна підготовка випускників не завжди відповідає потребам суспільства, що ускладнює розв'язання професійних завдань та задоволення особистих потреб в іншомовному середовищі. Відповідно до чинних програм, студенти повинні володіти іноземною мовою на рівні, який дозволяє їм спілкуватися та обмінюватися інформацією у своїй професійній сфері. Багато науковців вважають, що комунікативний підхід є найефективнішим для вивчення іноземної мови, а комунікативна компетенція – однією з найважливіших складових професійної підготовки.

Науковці, які вивчають значення іноземної мови у навчальному процесі, зазначають, що іноземна мова сприяє підвищенню рівня знань у спеціальності студента та формуванню його професійної спрямованості. Існує думка, що іноземна мова зі спеціальності перетворюється на іноземну мову для спеціальності. Це означає, що знання лише іноземної мови є недостатнім для багатьох спеціалістів, але сучасному професіоналу неможливо обійтись без певного рівня володіння нею.

Варто зазначити, що студенти немовних спеціальностей часто є випускниками сільських та міських шкіл з різним рівнем знань іноземної мови. Оскільки знання іноземної мови не перевіряються при вступі до закладів вищої освіти, на перших заняттях можна помітити, що багато першокурсників мають низький рівень знань і вважають, що оволодіти іноземною мовою взагалі неможливо.

Для подолання цих проблем викладачі повинні використовувати комунікативний підхід, який є найефективнішим для вивчення іноземної мови.

Комунікативна компетенція вважається однією з найважливіших складових професійної підготовки. Викладачі повинні поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання, щоб студенти могли ефективно спілкуватися й отримувати інформацію

з оригінальних джерел. Це включає використання інтерактивних технологій, проєктного навчання та міждисциплінарного підходу.

Проблема технології навчання іноземних мов для студентів немовних спеціальностей передбачає інтеграцію нових методів, засобів і прийомів викладання в немовних закладах вищої освіти.

Державний освітній стандарт вищої професійної освіти вимагає врахування професійної специфіки під час вивчення іноземної мови, орієнтуючи її на виконання завдань майбутньої професійної діяльності випускників. Тому навчання іноземної мови в немовних закладах вищої освіти має на меті формування у здобувачів освіти здатності використовувати іноземну мову у професійних, ділових та наукових сферах і ситуаціях [2].

Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки фахівців різних напрямів, важливим у навчанні іноземних мов для студентів є розвиток необхідної комунікативної здатності для професійного та ситуативного спілкування як усно, так і письмово [6].

Навчання іноземної мови для майбутніх професіоналів має бути орієнтоване на їхні майбутні професійні обов'язки. Основною метою цього навчання є розвиток спеціалізованих навичок для професійного та ситуативного спілкування, а також засвоєння освітньої інформації з іноземних джерел [1].

Особливу важливість має навчання іноземної мови у закладах вищої освіти, де студенти навчаються не за мовними спеціальностями. Воно спрямоване на розвиток здатності до спілкування іноземною мовою у професійних ситуаціях.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови враховує потреби студентів у вивченні мови з урахуванням їх майбутньої професії. Це навчання включає читання спеціалізованої літератури, вивчення професійної лексики та термінології, а також спілкування у професійному контексті. Воно є пріоритетом в освіті, оскільки інтегрується зі спеціальними предметами, допомагаючи отримати додаткові професійні знання та розвинути важливі професійні якості [11].

Потрібно переосмислити підхід до навчання, особливо іноземної мови, оскільки іншомовне спілкування стає важливою частиною професійної діяльності. Аналіз методичних джерел показує, що існує багато технологій для навчання мови на немовних факультетах, і зараз важливо навчити студентів навичок спілкування іноземною мовою та надання спеціалізованих знань.

Вивчення іноземної мови для майбутнього професіонала встановлює зв'язок між його бажанням отримати спеціальні знання та успіхом у вивченні мови. Це є ефективним інструментом професійної та соціальної орієнтації в немовних закладах вищої

освіти. Вміння спілкуватися іноземною мовою значно розширює професійні перспективи та можливості студентів. Крім того, сприяє розвитку критичного мислення та міжкультурної компетенції. Тому професійно-орієнтоване вивчення іноземної мови є ключовим елементом сучасної освіти.

Для реалізації цього потенціалу необхідне дотримання наступних умов:

- чітке формулювання цілей мовної діяльності;
- соціальна та професійна спрямованість цієї діяльності;
- задоволеність студентів під час виконання поставлених завдань;
- формування умінь творчо підходити до виконання завдань;
- сприятливий психологічний клімат у навчальному колективі.

Професійно-орієнтоване навчання включає як зміст навчальних матеріалів, так і практичні завдання, що розвивають професійні навички. Передусім це потребує інтеграції курсу "іноземна мова" з основними професійними дисциплінами. Викладачі повинні навчити студентів використовувати іноземну мову для безперервного розвитку професійних знань та навичок через міжпредметні зв'язки. Також необхідно використовувати навчальні форми та методи, що сприяють розвитку необхідних професійних умінь та навичок.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови у немовних вищах вимагає оновлення підходу до змісту. Воно повинно враховувати новітні досягнення у різних галузях, відображати наукові здобутки, що є важливими для професійних інтересів студентів, та сприяти їх професійному розвитку.

Особливо це важливо у контексті аграрних вишів, де студенти повинні опанувати термінологію та концепції, що є специфічними для їхньої галузі. Такий підхід дозволить майбутнім фахівцям більш ефективно інтегруватися у міжнародні професійні спільноти та активно брати участь у глобальних наукових дискусіях.

Крім того, важливо, щоб зміст навчання забезпечував розвиток критичного мислення та вміння аналізувати інформацію з різних джерел. Це сприятиме формуванню всебічно розвиненої особистості, здатної адаптуватися до змін та ефективно виконувати професійні завдання. Зміст навчання також має сприяти розвитку комунікативних навичок, необхідних для професійної діяльності, та підготувати до міжкультурної взаємодії.

У результаті, такий підхід до професійно-орієнтованого навчання іноземної мови стане потужним інструментом для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до професійного та особистісного розвитку у глобалізованому світі.

До процесу навчання іноземної мови необхідно включати такі елементи:

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ АГРАРІВ В НЕМОВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

- Сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовні дії та матеріал, орієнтовані на професійні потреби студентів.

- Мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його використання та навички володіння ним.

- Комплекс спеціальних мовленнєвих умінь, що відображають рівень практичного володіння як засобом спілкування, включаючи міжкультурні ситуації.

- Систему знань про національно-культурні особливості та реалії країни, мову якої вивчаємо.

Враховуючи вищезазначене, основними складовими професійно-орієнтованого навчання іноземної мови визначаємо такі:

Комунікативні вміння: розвиток навичок говоріння, аудіювання, читання та письма на основі загальної і професійної лексики, з метою вміння обмінюватися професійною інформацією.

Мовні знання та навички: оволодіння фонетичними явищами, граматичними формами, правилами словотвору, лексичними одиницями та термінологією, характерною для певної професії. Ці знання є основою для розвитку мовленнєвих навичок.

Соціокультурні знання: мотивація студентів до нового способу мовного спілкування, ознайомлення з культурою народу, що говорить на мові, яку вивчаємо.

Навчальні вміння: розвиток раціональних прийомів розумової праці, що забезпечують ефективно засвоєння мови в навчальних умовах та культуру спілкування з носіями мови.

Результатом профільно-орієнтованого навчання іноземної мови є професійно-орієнтована іншомовна компетенція.

Вона включає:

- **Інформаційно-тематичну:** предметний план.

- **Поняттєву.**

- **Концептуальну.**

- **Мовну:** уміння будувати зв'язне висловлювання в усній та письмовій формах для вираження своїх думок.

- **Соціолінгвістичну:** володіння мовними регістрами відповідно до ситуацій спілкування.

- **Країнознавчу – культурознавчу:** знання традицій, звичаїв, способу життя.

Ці види компетенцій успішно реалізуються у системі міждисциплінарного навчання іноземної мови, що базується на соціально-педагогічних, психологічних, дидактико-методичних та загально-методичних засадах.

Підготовка фахівців у немовних ЗВО зосереджується на розвитку комунікативних навичок для професійних контактів іноземною мовою в різних контекстах. Іншомовне спілкування може бути як офіційним, так і неофіційним, індивідуальним або груповим, наприклад, під час конференцій, обгово-

рення договорів та проєктів. Оволодіння іноземною мовою є лише однією частиною професійно-орієнтованого навчання. Мова також служить інструментом для розвитку професійних навичок. Це вимагає, щоб навчальний матеріал і методи навчання мали професійну спрямованість, що сприяє формуванню необхідних професійних умінь [2].

Сьогодні схема навчання іноземної мови зі спеціальності повинна будуватися з урахуванням таких положень:

- визначення моделей комунікацій, комунікативних ознак усної мови та засобів їх вираження;

- відбору лексичних і граматичних одиниць, необхідних для розуміння, читання аудіювання та говоріння;

- системи вправ, аналізу текстів, орієнтованих на комунікацію зі спеціальності та закріплення структурних лексичних одиниць;

- використання аудіо та мультимедійних засобів для усного мовлення із застосуванням завдань проблемно-пошукового характеру.

Також варто приділити увагу:

- **Розробці міжкультурних завдань:** щоб студенти могли оволодіти навичками міжкультурного спілкування, що допоможе їм працювати в міжнародних колективах.

- **Використанню інтерактивних методів навчання:** таких як рольові ігри, дебати та стимуляції, для розвитку практичних навичок комунікації.

- Інтеграції професійних дисциплін з навчання мови: щоб студенти могли застосовувати знання іноземної мови безпосередньо у професійній діяльності.

Ці підходи забезпечать комплексний підхід до навчання і допоможуть майбутнім фахівцям оволодіти необхідними навичками для успішної професійної кар'єри [8].

Для підготовки фахівців різних профілів до вивчення іноземної мови необхідно використовувати новий підхід. Він має поєднувати роботу з іншомовними текстами для пізнавальних цілей та розвиток навичок використання мовних засобів, а також лінгвістичної і соціолінгвістичної інформації у професійних і соціально-орієнтованих висловлюваннях студентів.

Професійно-орієнтоване спілкування іноземною мовою стає особливо важливим у таких умовах, оскільки воно вимагає спеціальних знань і навичок. Це спілкування залежить від компетентності спеціаліста, цілей, змісту та доступних мовних засобів, що є характерними для певної професійної діяльності [2]. Також важливо створювати можливості для практичного застосування набутих знань через реальні сценарії та ситуації, що моделюють професійну діяльність. Використання таких інтерактивних методів навчання, як рольові ігри, симуляції та дебати, сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку комунікативних навичок.

Крім того, варто залучати студентів до міжнародних проєктів та програм обміну, що дають змогу не лише поліпшувати мовні навички, але й розширювати професійний досвід та міжкультурну компетентність. Це допоможе сформувати конкурентоспроможних фахівців, готових до роботи у глобалізованому світі.

Спільна робота викладачів різних дисциплін над міждисциплінарними проєктами також сприяє інтеграції знань та навичок студентів, роблячи процес навчання більш цілісним й ефективним.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови в немовних закладах вищої освіти потребує нового підходу до змісту. Це навчання повинно бути спрямоване на новітні досягнення в різних сферах діяльності, відображати актуальні наукові винаходи, що стосуються інтересів студентів, і сприяти їх професійному зростанню. Правильний підхід до змісту навчання іноземної мови включає розвиток навичок та вмінь, які допомагають студентам досягти високого рівня володіння мовою, що відповідають їхнім потребам та цілям. Такий відбір змісту допомагає всебічно розвивати особистість студента та готувати його до майбутньої професійної діяльності.

Професійно-орієнтоване спілкування іноземною мовою має бути інтегроване з різними дисциплінами, щоб студенти могли використовувати здобуті знання на практиці. Це також включає розвиток критичного мислення та здатності аналізувати інформацію, що є ключовими для професійного зростання.

Важливо також підвищувати міжкультурну компетентність студентів, що дозволяє їм ефективно спілкуватися в міжнародному середовищі та розширювати свої професійні горизонти. За такого підходу підготовка фахівців стає більш цілісною та ефективною.

Особливості професійно-орієнтованого підходу до вивчення іноземної мови:

Діалогічне мовлення. Навчання спрямоване на розвиток уміння проводити бесіду і цілеспрямовано обмінюватися інформацією професійного характеру.

Монологічне мовлення. Формування вмінь створювати різноманітні жанри монологічних текстів, зокрема виступів, висловлювань у процесі дискусій, як з підготовкою, так і без неї.

Аудіювання. Розвиток уміння сприймати і розуміти висловлювання іноземною мовою.

Читання. Формування вміння володіти всіма видами читання публікацій різних стилів та жанрів, включаючи спеціальну літературу.

Письмо. Розвиток комунікативної компетенції для професійного письмового спілкування, що включає вміння реферативного викладу, анутован-

ня та перекладу професійно-спрямованих текстів з іноземної мови на рідну і навпаки [11].

Цілі навчання англомовної професійно спрямованої підготовки майбутніх фахівців такі:

- Практичні, професійні й освітні цілі навчання англомовного професійно спрямованого говоріння мають бути орієнтовані на отримання знань, які створюють фундамент навчальної та реальної професійної діяльності, а головне, на вміння застосовувати їх під час мовленнєвої взаємодії на професійній ниві;

- Розвивальна мета, що реалізується на основі формування міжпредметних умінь і навичок (комунікативних, інформаційних, навчальних), а також із розвитком певних мовленнєвих здібностей, відсутність яких унеможлиблює ефективне застосування отриманих знань;

- Виховна мета, що передбачає спроможність до мовленнєвої дії та взаємодії з урахуванням прийнятих у суспільстві законів і норм поведінки, висококваліфікованого професіонала нової формації [7].

Побудова навчального процесу на основі особистісно-спрямованого підходу має забезпечити:

1. Оволодіння студентами вміннями планування, організації та виконання запланованого;

2. Побудову навчального процесу на партнерських засадах у суб'єктно-суб'єктній взаємодії та забезпечення реальної участі студентів у всіх етапах діяльності;

3. Цілеспрямоване та ефективне формування навичок контролю і самоконтролю, оцінки й самооцінки, корекції та самокорекції;

4. Розвиток креативності завдяки збільшенню частки відкритих творчих завдань, які не мають однозначних рішень [5].

До специфіки навчання іноземної мови студентів належить уміння будувати зв'язне висловлювання в усній та письмовій формах для вираження своїх думок.

- Професійна спрямованість курсу відповідно до обраного фаху, тобто визначенні тематики усного та писемного мовлення, читання, відповідно до фаху;

- Різний рівень знань іноземної мови на початковому етапі;

- Невисокий рівень мотивації навчання іноземної мови на початковому етапі, що пояснюється відсутністю інтересу або здібностей до іноземної філології;

- Обмежений термін навчання іноземної мови;

- Тривала перерва між закінченням курсу іноземної мови і можливим практичним застосуванням знань з іноземної мови під час професійної діяльності;

- Відповідний вибір методів, прийомів і форм роботи на занятті з іноземної мови з урахуванням

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ АГРАРІВ В НЕМОВНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

рівня попередньої підготовки студентів і професійної спрямованості курсу іноземної мови;

- Досягнення мінімального рівня розвитку іноземної комунікативної компетенції як кінцевого результату навчання мови [9].

Проте, як зазначає І. Бойчевська, гуманітарна підготовка випускників в Україні не завжди забезпечує належний рівень для виконання професійних завдань і задоволення особистих потреб у іноземному середовищі [11].

Якщо брати до уваги, що іноземна мова є обов'язковим предметом у навчальному плані всіх ЗВО, можна виокремити певні чинники, які ускладнюють роботу зі студентами:

- студенти володіють матеріалом загальноосвітньої школи на різному рівні;

- мала кількість практичних занять, які відводяться навчальним планом на вивчення іноземної мови (1–2 рази на тиждень);

- для більшості спеціальностей відводиться короткий термін вивчення іноземної мови (1–2 роки);

- навчальні групи зазвичай мають високу наповненість (20–30 студентів);

- іноземна мова вважається “другорядним” предметом на немовних спеціальностях, унаслідок чого спостерігається складність формування пізнавальних інтересів;

- відсутній систематичний контроль за навчальною роботою студентів у немовному ЗВО [10].

Комунікативна спрямованість у навчанні є основою для успішного оволодіння студентами іноземною мовою. Використовуючи комунікативний підхід, процес навчання відтворює реальне мовленнєве спілкування. Щоб наблизити навчання до реального спілкування, важливо враховувати такі параметри, як комунікативна мотивація викладача і студентів та предметність тем і ситуацій, які відображають інтереси і потреби здобувачів освіти [1].

На думку таких фахівців, як М. Бабинець, Н. Білоус, К. Богатирьова, Л. Коваленко, Н. Латигіна, В. Прима, Н. Чула та інших, ключові компетенції розвиваються завдяки системам активних, інтерактивних та особистісно зорієнтованих педагогічних технологій. До них відносять метод мовного портфоліо, ділові ігри, інтерактивні вправи, навчальні дискусії, диспути, проектно-орієнтовані завдання та інші методи, що імітують реальні професійні ситуації [4].

Оволодіння іноземною мовою вимагає знання соціокультурних особливостей її носіїв, а також володіння різними видами вербальної та невербальної комунікації. У ЗВО це передбачає вивчення сучасного життя та історії країни, мистецтва і літератури, звичаїв та традицій народу, мова якого вивчається.

Соціокультурний компонент навчання іноземної мови має велике значення для розвитку особис-

тості. Він дає можливість не тільки познайомитися з культурною спадщиною країни, мова якої вивчається, а й порівняти її з культурними цінностями своєї країни. Це сприяє загальному культурному розвитку студентів, розширенню їх соціального та культурного кругозору, а також стимулюванню пізнавальних та інтелектуальних процесів.

Сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови передбачає формування у студентів здібності іноземного спілкування у конкретних професійних, ділових, наукових сферах та ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення, при організації мотиваційно-спонукальної та орієнтовно-дослідницької діяльності.

Підготовка фахівців нелінгвістичних спеціальностей полягає у формуванні таких комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах та ситуаціях. Під сферою спілкування розуміється сукупність однорідних комунікативних ситуацій, що характеризуються однотипністю мовного стимулу, відносинами між комунікантами та ситуацією спілкування.

Іноземна мова у такому випадку виступає засобом підвищення професійної компетентності та особистісно-професійного розвитку студентів та є необхідною умовою успішної професійної діяльності спеціаліста-випускника сучасної вищої школи, здатного здійснювати ділові контакти з іноземними партнерами.

Головна та кінцева мета навчання – забезпечити активне володіння іноземною мовою студентами нелінгвістичних спеціальностей як засобом формування та формулювання думок у галузі повсякденного спілкування та у галузі відповідної спеціальності.

Випускники немовних вишів часто не готові до професійного міжкультурного спілкування. Це зумовлено тим, що вивчення іноземної мови зосереджується переважно на першому і другому курсах, і до четвертого курсу студенти часто забувають вивчене через відсутність повторення. Молодші курси більше зосереджені на загальноосвітніх дисциплінах. Викладання мови здебільшого спрямоване на розвиток навичок читання, перекладу та реферування, а усне мовлення обмежується короткими повідомленнями на соціокультурні теми. Це не створює умов для розвитку мовних навичок, необхідних для професійних і культурних контактів з іноземними партнерами та повноцінної пізнавальної і професійної діяльності.

Під час вивчення іноземної мови важливо враховувати такі аспекти: сфери комунікативної діяльності, теми та ситуації, мовні дії і матеріал, що враховують професійну спрямованість студентів; фонетичний, лексичний, граматичний і орфогра-

фічний матеріал, правила його використання та навички; спеціальні вміння, що відображають рівень практичного володіння мовою в професійних та ділових ситуаціях; знання національно-культурних особливостей та реалій країни, мова якої вивчається [11].

Науковці відзначають, що іноземна мова є потужним засобом формування професійної спрямованості майбутнього спеціаліста. При вивченні професійно-орієнтованого мовного матеріалу встановлюється двосторонній зв'язок між прагненням студента отримати спеціальні знання та успішністю вивчення мови. Таким чином, іноземну мову в немовних ЗВО можна вважати ефективним засобом професійної та соціальної орієнтації, який має значний потенціал.

Для реалізації цього потенціалу необхідно:

- Чітко формулювати цілі іншомовної мовленнєвої діяльності.
- Забезпечувати соціальну та професійну спрямованість цієї діяльності.
- Розвивати у студентів здатність творчо підходити до розв'язання певних задач.
- Створювати сприятливий психологічний клімат у колективі [11].

До внутрішніх факторів, що ускладнюють вивчення іноземної мови, належать індивідуальні особливості студентів. Вони включають нерівномірний розвиток особистості, різні навчальні можливості та конфлікти між колективними та індивідуальними формами навчання [12].

Основною метою навчання іноземної мови є розвиток професійної іншомовної компетенції студентів. Цей процес зумовлений різними чинниками.

Більшість студентів розуміють важливість володіння іноземною мовою, вважаючи її засобом для поліпшення своїх професійних навичок і підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Досвід показує, що після закінчення вищу навчання найкращі студенти часто не володіють навичками спонтанного мовлення. Їхній словниковий запас залишається обмеженим, а використання граматичних структур є одноманітним. Дослідження виявили, що понад 90 % навчальних занять з іноземної мови зосереджені на вивченні мовної системи, а не на її практичному використанні. Об'єктивно існують три підходи до процесу навчання мови, які через ієрархічну залежність аспектів мови можуть спрямовувати викладача й студента в сторону інтенсифікації навчального процесу або навпаки:

1. Лінгвістичний підхід, також відомий як мовний, орієнтований на вивчення матеріалу через різні підсистеми та тематично підібрані тексти. Студенти вивчають основи фонетики, граматики, лексики, синтаксису та пунктуації іноземної мови як єдину цілісну систему, застосовуючи набуті навич-

ки у побудові речень, фраз, монологів і діалогів. У процесі навчання знайомляться з окремими мовними структурами та вчать поєднувати їх в єдину систему для комунікативного спілкування. Цей підхід допомагає системно вивчати граматичний матеріал, фонетику, поповнювати лексичний запас, формувати навички перекладу та читання. Основною характеристикою цього методу є заучування матеріалу.

2. Психологічний, або умовно-комунікативний підхід, орієнтований на розвиток мовних навичок і вмінь, зокрема побудову висловлювань або їх послідовностей. У цьому підході важливо приділяти увагу психологічним факторам, які впливають на процес вивчення іноземної мови, поза лінгводидактикою. Основні психологічні аспекти включають мотивацію та інтерес до вивчення мови, здібності до вивчення мови, співвідношення між мовленням і мовою під час навчання, а також подолання мовного бар'єру.

3. Комунікативний підхід спрямований на навчання взаємодії під час спілкування та досягнення комунікативної мети. Основна мета – навчити вільно спілкуватися мовою та адекватно поводитися у різних ситуаціях спілкування. Паралельно з запам'ятовуванням матеріалу розвиваються вміння і навички мовленнєвої діяльності. Безумовно, для досягнення цієї мети необхідно створювати умови, які максимально наближені до реальних ситуацій мовного спілкування.

З одного боку, всі розглянуті підходи можна використовувати на різних етапах навчання. З іншого, в системі української освіти переважно використовуються традиційні підходи, які не відповідають потребам сучасного суспільства. Сучасний розвиток світової спільноти визначає потребу у знанні іноземних мов через збільшення контактів між носіями різних мов як для спілкування, так і в бізнесі, благодійних та волонтерських проектах.

Болонська угода відкриває можливості для навчання і роботи за кордоном, вимагаючи адаптації мовних навичок до реального спілкування. Збільшення міжнародних контактів підтверджує важливість іншомовного спілкування. Впровадження компетентнісного підходу стає пріоритетом в освіті, а розвиток інформаційних технологій підкреслює необхідність знання іноземних мов.

Широке використання нових інформаційних технологій та Інтернету вимагає високого рівня іншомовної компетенції. Навчання має враховувати професійну специфіку щодо іноземної мови. Дослідження у немовних ЗВО показали, що нинішнє покоління усвідомлює необхідність знання іноземної мови, зокрема англійської, для професійної діяльності.

Компетентнісний підхід у навчанні іноземних мов змінює студента з пасивного спостерігача на

активного учасника освітнього процесу. Він формує свій світогляд, осягаючи досвід людства через традиційні джерела інформації та нові технології. Викладач виступає коучем.

Опанування професійної іншомовної компетенції неможливе без практики спілкування. Використання ресурсів Інтернету незамінне: віртуальне середовище надає можливість автентичного спілкування з реальними співрозмовниками на актуальні теми. Проте Інтернет є лише допоміжним засобом навчання, і для досягнення оптимальних результатів його використання повинно бути доцільно інтегроване у процес занять.

Через зосередженість на професійно-орієнтованих предметах, важко виділити час для вивчення іноземної мови в навчальних планах немовних ЗВО. Тому обмежену кількість годин треба використовувати для підвищення загального та розмовного рівня володіння мовою.

В епоху високих технологій важливо навчити студентів ефективно використовувати можливості для самореалізації та самовдосконалення. Інформаційні технології створюють відкритий інформаційний простір, що сприяє інтерактивності й співтворчості. Тому ІТ активно використовуються у формуванні професійної іншомовної компетенції студентів.

Це розв'язує низку завдань:

1. Оптимізує процес навчання.
2. Підвищує якість і інтенсивність навчання іноземної мови.
3. Забезпечує можливість спілкування з носіями мови.
4. Підвищує мотивацію до вивчення іноземних мов, особливо для студентів немовних спеціальностей.
5. Дає можливість отримувати нову інформацію та навчатися її оцінювати й аналізувати.

Висновки. Навчання іноземної мови аграріїв має бути професійно спрямованим, враховувати специфіку аграрної галузі. Це сприяє формуванню професійно-значущих мовних навичок та умінь, які допомагають виконувати професійні обов'язки. Важливо інтегрувати вивчення іноземної мови з іншими профільними дисциплінами. Це дозволяє студентам застосовувати мовні знання у конкретних професійних ситуаціях, що підвищує їхню готовність до практичної діяльності. Навчання має бути спрямоване на розвиток комунікативних навичок: усного та писемного мовлення, аудіювання та читання, особливо в контексті професійного спілкування. Залучення інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес сприяє підвищенню мотивації студентів, а також забезпечує доступ до актуальних інформаційних ресурсів. Розвиток міжкультурної компетенції є важливим аспектом навчання. Це допомагає здобувачам знань

розуміти культурні особливості інших країн, що є важливим для міжнародного співробітництва в аграрній галузі. Важливо створювати умови для практичного застосування іноземної мови, такі як стажування, участь у міжнародних проєктах та програмах обміну. Це допомагає студентам закріплювати знання та навички у реальних професійних ситуаціях.

Такі висновки підкреслюють важливість комплексного підходу до навчання іноземної мови аграріїв, що сприяє їхньому професійному та особистісному зростанню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богатирьова К. Основні засади комунікативного підходу у вивченні іноземної мови. *Міжнародний досвід у викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київський національний торгово-економічний університет, 2015. С. 12–15.
2. Бойчевська І. Особливості вивчення іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах України : Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2017. С. 32–37.
3. Буленок С., Коваленк С. Інноваційні методи навчання іноземній мові у ВНЗ. *Міжнародний досвід у викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київський національний торгово-економічний університет, 2015. С. 15–17.
4. Галаган В. Психологічні передумови навчання дискусії. *Міжнародний досвід у викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київський національний торгово-економічний університет, 2015. С. 17–20.
5. Дьячкова Я. Цілі навчання професійно спрямованого англomовного говоріння майбутніх правознавців. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Педагогіка та психологія"*. 2012. Вип. 21. С. 119–125.
6. Жарко О.О. Формування комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 54–59.
7. Запоточна Л. Особливості викладання іноземних мов для студентів немовних спеціальностей : збірник матеріалів I Всеукраїнського науково-практичного вебінару (26 листопада 2014 р.). Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2014. С. 21–23.
8. Каричковська С.П., Каричковський В.Д. Основні аспекти навчання іноземної мови в немовних вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць "Педагогічні науки"*. 2017. Вип. LXXVII. Том 1. С. 81–85.
9. Кухарьонк С. Вдосконалення лексичної компетенції студентів немовних ВНЗ : збірник матеріалів VI Всеукраїнського науково-практичного вебінару з міжнародною участю (27 листопада 2019 р.). Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2014. С. 59–61.
10. Мойсієнко О., Семідоцька В. Навчання іншомовних компетенцій на основі тренувальних фірм. *Міжнародний досвід у викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київський національний торгово-економічний університет, 2015. С. 42–44.

11. Покушалова Л.В., Серебрякова Л.Т. Навчання професійно-орієнтованому мови у технічному вузі. *Молодий вчений*. 2012. № 5. С. 305–307.

12. Рудешко Є., Іваненко Г. Іншомовна комунікативна компетентність як передумова їх професійного розвитку. *Міжнародний досвід викладання іноземних мов: тези доповідей*. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2015. С. 48–50.

REFERENCES

1. Bohatryriova, K. (2015). Osnovni zasady komunikativnoho pidkholodu u vyvchenni inozemnoi movy [Basic principles of the communicative approach in foreign language learning]. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, pp. 12–15. [in Ukrainian].

2. Boichevska, I. (2017). Osoblyvosti vyvchennia inozemnoi movy u nemovnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [Peculiarities of learning a foreign language in non-language higher education institutions of Ukraine]. Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University. *Collection of scientific papers of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University*. pp. 32–37. [in Ukrainian].

3. Bulenok, S. & Kovalenko, S. (2015). Innovatsiini metody navchannia inozemnoi movy u VNZ [Innovative methods of teaching a foreign language in higher education institutions]. International experience in teaching foreign languages: abstracts. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, pp. 15–17. [in Ukrainian].

4. Galagan, V. (2015). Psykholohichni peredumovy navchannia diskusii [Psychological prerequisites for teaching discussion]. International experience in teaching foreign languages: abstracts. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, pp. 17–20. [in Ukrainian].

5. Diachkova, J. (2012). Tsili navchannia profesiino spriamovanoho anhlovnoho hovorinnia maibutnikh pravoznavtsiv [Objectives of teaching professionally directed English speaking to future drivers]. *Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series "Pedagogy and Psychology"*. Issue 21. pp. 119–125. [in Ukrainian].

6. Zharko, O.O. (2018). Formuvannia komunikativnoi kompetentsii u studentiv nemovnykh spetsialnosti pry vyvchenni inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of communicative competence in students of non-

linguistic specialities when studying a foreign language in higher education institutions]. *Young scientist*. No. 10 (62). pp. 54–59. [in Ukrainian].

7. Zapotochna, L. (2014). Osoblyvosti vykladannia inozemnykh mov dlia studentiv nemovnykh spetsialnosti [Features of teaching foreign languages to students of non-linguistic specialities]. Collection of materials of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Webinar (26 November 2014). Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University, pp. 21–23. [in Ukrainian].

8. Karichkovska, S.P. & Karichkovskyi, V.D. (2017). Osnovni aspekty navchannia inozemnoi movy v nemovnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy [The main aspects of teaching a foreign language in non-language higher education institutions of Ukraine]. *Collection of scientific works "Pedagogical Sciences"*. Issue LXXVII. Vol. 1. pp. 81–85. [in Ukrainian].

9. Kukharionok, S. (2014). Vdoskonalennia leksychnoi kompetentsii studentiv nemovnykh VNZ [Improving the lexical competence of students of non-language universities]. Zhytomyr Ivan Franko State University, Collection of materials of the VI All-Ukrainian scientific and practical webinar with international participation (27 November 2019). pp. 59–61. [in Ukrainian].

10. Moisienko, O. & Semidotska, V. (2015). Navchannia inshomovnykh kompetentsii na osnovi trenuvalnykh firm [Teaching foreign language competences on the basis of training firms]. International experience in teaching foreign languages: abstracts. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, pp. 42–44. [in Ukrainian].

11. Pokushalova, L.V. & Serebryakova, L.T. (2012). Navchannia profesiino-orientovanomu movy u tekhnichnomu vuzi [Teaching professionally oriented language in a technical university]. *Young scientist*. No. 5. pp. 305–307. [in Ukrainian].

12. Rudeshko, E. & Ivanenko, G. (2015). Inshomovna komunikativna kompetentnist yak peredumova yikh profesiinoho rozvytku [Foreign language communicative competence as a prerequisite for their professional development]. International experience in teaching foreign languages: abstracts. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, pp. 48–50. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2024

“Весь сенс життя полягає в нескінченному завоюванні невідомого, у вічному зусиллі пізнати більше”.

*Еміль Золя
французький письменник*

“Ви зможете все, чого захочете, тільки почніть. Сміливість породжує геніальність. Починайте негайно”.

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург*

